

Zaradi tega je centralni odbor organizacij državnih uslužbencev sklenil:

1. Da se kraljevsko vlado najresneje opozori na obupno stanje državnih uslužbencev in njihovih družin

Ako se ta teška gmotna situacija državnih uslužbencev ne reši, posebno ako se jim v tako težkem položaju ne da večja njuna pomoč za odplačilo dolgov in nabavo najnujnejših življenjskih potrebščin, bo nastalo resno vprašanje, kako ogromne in nedogledne posledice bi mogle iz tega izvirati.

2. Da računa z družino kot osnovno celico naroda ter da se znatno poveča doklada za ženo in otroke in da poročena državna uslužbenka mora dobiti polno draginjsko doklado.

3. Da se v prvi vrsti pomaga najslabše nagrajenim državnim uslužbencem, ki so jim z zadnjimi uredbami o znižanju doklad ostale plače tako majhne, da niti ne morejo prehraniti sebe in svoje družine.

4. Da se osnuje državna komisija, v kateri bi bil zastopan tudi Centralni odbor organizacij državnih uslužbencev, ki bi imela nalogo paziti na kretanje cen in po tem predlagati reguliranje draginjskih doklad državnim uslužbencem in upokojevcem.

Potreba po nujni pomoči državnim uslužbencem

Pomagati je treba družini in slabo situiranim

Centralni odbor organizacij državnih uslužbencev, Beograd.

Štev. 202./40.

Beograd, 11. julija 1940.

Gospodu
predsedniku kraljevske vlade

Beograd.

Predsedstvo Centralnega odbora organizacij državnih uslužbencev je naslovilo na Vas vlogo štev. 201. od 11. julija 1940. z ugotovitvami, v kako težkem gmotnem položaju se nahajajo državni uslužbenici. V tej vlogi so iznešeni tudi predlogi, kako naj bi se končno rešilo to vprašanje.

Dokler kraljevska vlada končno ne reši vprašanja gmotnega položaja državnih uslužbencev po načrtu, ki so ga predložile organizacije državnih uslužbencev, je zelo nujno potrebno sledeče:

1. Da se takoj vrne prej ukinjena doklada za ženo, ki naj znaša najmanj 200 din mesečno.

5. Da se uvedejo najučinkovitejše mere za pobijanje draginje in brezvestne špekulacije. Da se za pobijanje teh pojavov omogoči polna svoboda tiska in v odbor za pobijanje draginje vzamejo tudi zastopniki Centralnega odbora organizacij državnih uslužbencev.

6. Da se državnim uslužbencem zagotovi svoboda združevanja in zborovanja, da se stavi izven moči zakonski predpisi, ki to zabranjujejo, in omogoči naj se osnivanje Zveze državnih in samoupravnih uslužbencev kraljevine Jugoslavije, ki bo ščitila interes javne službe in interes državnih uslužbencev.

7. Naj se ugoti tudi vsem ostalim zahtevam, iznešenim v predstavitki, naslovljeni na predsednika kraljevske vlade 27. februarja 1940.

Ko Vam dostavljamo gornje, Vas najlepše prosimo, da se čim prej pristopi k reševanju tega problema.

Prejmite, spoštovani gospod predsednik, izraze našega posebnega spoštovanja.

Predsednik:

Todor Dimitrijević s. r.

Podpredsednik:

I. Dragiša Vesić s. r. II. Milivoj Prica s. r.

Blagajnik:

Todor Stoilković s. r.

Tajnik:

Drag. St. Petrović s. r.

2. Da se doklada za otroke poveča tako, da za enega otroka znaša najmanj 200 din mesečno in da se za vsakega drugega, tretjega itd. otroka ta doklada poveča vsakokrat po 30 din mesečno.

3. Da se vsem državnim uslužbencem zaradi tega, ker so cene življenjskih potrebščin nam naglo poskočile, čim je v Evropi začela vojna, a plače jim niso bile povečane — izplača takoj vsakemu po 500 din in še na vsakega člana družine (ženo in otroke, za katere prejema doklade) po 500 din.

Prejmite, spoštovani gospod predsednik, izraze našega posebnega spoštovanja.

Predsednik:

Todor Dimitrijević s. r.

Podpredsednik:

Dragiša Vesić s. r.

Tajnik:

Drag. St. Petrović s. r.

Vzroki razkola v Centralnem akcijskem odboru

Konec mesca junija nas je vse državne nameščenice nad vse mučno presenetila vest, da so se v Centralnem akcijskem odboru sodelujoče organizacije državnih in samoupravnih nameščenice razdvajale. Prve vesti o tem je prinesla »Politika«. Dne 29. junija je bila v njej objavljena izjava že okrnjenega akcijskega odbora, naslednjega dne pa izjava devetih organizacij, ki najavljajo svoj izstop iz akcijskega odbora, ta izstop utemeljujejo in napovedujejo osnivanje novega odbora za delo na izboljšanju nameščenice gmotnega položaja in na snovanju skupne zvezne organizacije, to je na vprašanjih, ki si jih je postavil akcijski odbor ob svoji ustanovitvi za glavno nalogo. Obširno po pojasnjuje razmere v akcijskem odboru v Beogradu, vzroke nesoglasij in končnega razkola »Narodna prosveta« v svoji 1. in 2. številki z dne 4. julija 1940. Na osnovi njenega poročila in v tem poročilu objavljenih dokumentov na kratko prikazujemo našim članom v informaciji pregleden kronološki potek dogodkov, ki prikazujejo vzroke razkola in stanje, ustvarjeno po njem. To stanje označuje najzastavljivejši obstoj dveh skupin nameščenice organizacij z istim programom. Prva skupina je združena pod starim nazivom »Akcijski odbor«, druga, ki se je iz akcijskega odbora izločila, vrši svoje delo kot »Centralni odbor organizacij državnih nameščenicev«.

Objasnitev spora in razcepitve zahteva, da obnovimo nekatere že znane dogodke iz dobe pred par mesci. Ker akcijski odbor kljub najboljši volji in petmesečnemu intenzivnemu ter smotrному delu ni uspel v svojem prizadevanju, da bi se nameščenice gmotni položaj popravil, je sklical za 27. marec t. l. vse sodelujoče organizacije na skupno sejo. Nanjo so bili povabljeni tudi predsedniki akcijskih odborov iz banovinskih mest. Seja naj bi predvsem sklepala o novem načinu dela, ki naj bi z večjo sigurnostjo dovedlo do ostvartve naših skupnih zahtev. V glavnem je zato razpravljala o izpremembi taktike, predvsem o ustanovitvi Zveze nameščenice organizacij in o izdajanju skupnega glasila, ki naj bi kot javna tribuna vseh nameščenice organizacij podpiralo borbo za izboljšanje našega gmotnega položaja. Vse organizacije so se soglasno izrekle za ustanovitev zveze. Ni pa bilo moči doseči soglasnosti glede na izdajanje lista. Pri tem vprašanju sta se pojavili dve skupini. Prva je zahtevala, naj prične izhajati list takoj, druga je sicer načeloma pristala na list, pa je bila mišljenja, da je treba listu predvsem zagotoviti materialno osnovo. To je postavljala v zvezo s predhodno ustanovitvijo skupne nameščenice organizacije. Končno je bilo sklenjeno, da se o izdajanju lista vse organizacije po konzultiranju svojih upravnih odborov še enkrat izjavijo in to pismo.

Četudi vprašanje lista na seji ni bilo definitivno rešeno, so se v ožjem akcijskem od-

boru pričele za vsak slučaj potrebne priprave, da bi delo ne zastalo, če bi se organizacije naknadno izjavile za list. Predvsem je bil sestavljen uredniški odbor, v katerega so poedine organizacije, med njimi tudi JUU, nominirale svoje člane. Poleg tega je bil soglasno sprejet tudi sklep, da se vsi članki, ki naj bi izšli v takem skupnem glasilu, predlagajo ožjemu akcijskemu odboru v pregled. V ožjem akcijskem odboru je ves ta čas ena struja silila k izdajanju lista, druga, držeč se sklepa organizacij z dne 27. marca, pa je vztrajala na tem, da se morajo predhodno o tem pismeno izjaviti vse organizacije. To mnenje in stališče je zastopal tudi podpredsednik JUU tov. Todor Dimitrijević, ki je bil istočasno predsednik širšega in ožjega akcijskega odbora. Skupina z njim na čelu se ni mogla odločiti za izdajanje lista zlasti zavoljo tega, ker je od vseh sodelujočih organizacij poslalo izjavo glede lista le 7 organizacij, ki so se poleg tega vse izjavile, da čas ni ugoden in je treba zato z izdajanjem lista počakati. Kljub temu prva skupina od svoje zahteve ni popustila, druga pa je zahtevala sklicanje plenuma organizacij, ki naj kot kompetenten forum dokončno reši to vprašanje. Ne glede na sklep z dne 27. marca in na pismene odgovore 7 organizacij, ki so bili vsi negativni, pa je izšel dne 6. junija list »Reč istine« kot skupno glasilo nameščenice organizacij. Ta list je izšel brez vednosti in brez pristanka v akciji sodelujočih organizacij in brez vednosti več članov ožjega akcijskega odbora, celo samega njegovega predsednika. Najtežje pa je odjeknilo to, da je načelna nesoglasnost v ožjem akcijskem odboru list »Reč istine« pretvorila v javen spor s tem, da je v svoji prvi številki objavila članek, s katerim neupravičeno napada predsednika akcijskega odbora tov. Todor Dimitrijevića in izvršni odbor JUU, ki ju obtožuje oviranja dela. Zlasti zaradi tega je zbudila prva številka tega glasila močno reakcijo. Posledica napada v »Reč istine« so bile nekatere izjave objavljene v »Politiki« in drugih beograjskih dnevnikov, s čimer je zadobil spor tudi širše javno obeležje. Za ureditev tega spora je bila potrebna seja plenuma, ki se je vršila 17. junija v prostorih JUU. Ta seja je spor uveljavila na ta način, da je po eni strani dala potrebno satisfakcijo predsedniku akcijskega odbora tov. Todoru Dimitrijeviću. Odobrila je njegovo stališče, da zamore prineesti definitivne sklepe glede izdajanja lista le plenum organizacij. Po drugi strani pa je likvidirala tudi sporno vprašanje lista samega na ta način, da je »Reč istine« proklamirala za skupno glasilo nameščenice organizacij. Za dosego tega sporazuma je v interesu skupne stvari popustilo več organizacij, med njimi tudi JUU, in to celo proti sklep glavne odbora JUU, ki se je izjavil proti izdajanju lista. Po zaslugi tega popuščanja je bil dosežen popoln sporazum. V akcijskem od-

boru sta zavladala zopet harmonija in enotnost, kar je objavil centralni akcijski odbor potom posebne komunikacije, ki smo ga priobčili dne 27. junija t. l. v »Učiteljskem tovarisu« tudi našim članom v informaciji. Zal pa je trajala težko dosežena enotnost samo nekaj dni.

Po seji, na kateri je bil med organizacijami dosežen sporazum, so prejela JUU, Profesorsko društvo, Združenje sodnikov in nekatere druge organizacije okrožnico štev. 119 z dne 13. junija 1940., izdano pod firmo »Akcijskega odbora«. Ta okrožnica je bila izdana brez vednosti več članov ožjega akcijskega odbora in njegovega predsednika tov. Todoru Dimitrijevića. Za to okrožnico tudi ni vedel plenum nameščenice organizacij in o njej na seji 17. junija ni bilo govora. V tej okrožnici, ki je bila pred plenarno sejo odposlana samo nekaterim organizacijam v Beogradu in v provinci, je polno neresničnih trditev in očitkov na predstavnika JUU v ožjem akcijskem odboru tov. Todoru Dimitrijevića. Obtožuje se, da je oviral nadaljnjo akcijo, poleg tega pa obtožuje, da se je proti tej akciji izjavil tudi izvršni odbor JUU. Ta okrožnica je zlasti težko delovala tudi na organizaciji sodnikov in profesorjev, ki sta imeli v ožjem akcijskem odboru svoje predstavnike, pa so šli podpisniki okrožnice pri njenem izdajanju preko njih. Ta okrožnica, v kateri so videle številne organizacije že po doseženem sporazumu nov akt neloyalnosti, je povzročila novo krizo. Ze 22. junija je profesorsko društvo naslovilo osebno na tov. Todoru Dimitrijevića kot predsednika akcijskega odbora pismo, v katerem izjavlja, da pod dosedanjimi pogoji ne more več sodelovati v skupni akciji. Svojo odločitev utemeljuje z več razlogi. Predvsem navaja, da bi moral biti skupni list izraz složenega nastopa vseh organizacij, namesto tega pa je bila že prva številka izrabljena za osebni napad na predsednika akcijskega odbora in JUU, ki je dejansko bilo iniciator vse akcije. S tem je list pred očmi vse javnosti razbil enotnost organizacij, s čimer so kompromitirani izgledi na uspeh vse nadaljnje skupne akcije. Da bi se mogla doseči nova enotnost nastopa v javnosti in povrniti omajano zaupanje v lojalnost vzajemnega sodelovanja, je stavilo profesorsko društvo zahtevo, da se zasnuje delo akcijskega odbora na taki podlagi, da bo v bodoče vsaka dvoumnost izključena. Ker so pošiljale nekatere organizacije kljub drugačnemu dogovoru na dosedanje seje po več zastopnikov in se je dogajalo celo to, da so prihajale zastopat poedine organizacije osebe, ki zato niso bile pooblaščenice, so bile druge organizacije pri glasovanjih majorizirane in terorizirane. Zato je v bodoče potrebno, da pošilja v plenum akcijskega odbora vsaka organizacija samo po enega pismeno pooblaščenega zastopnika. Samo ti pooblaščeni zastopniki imajo pravico udeleževati se seji, na njih govoriti in odločati. Tako na novo preurejeni plenum akcijskega odbora naj izbere nov ožji akcijski odbor. Skupni list se bo izdal, ako se ožji akcijski odbor soglasno izjavi za to, da je sedanjí čas ugoden. Vendar se mora list urejevati po direktivah in pod nadzorstvom samega ožjega akcijskega odbora. Iz lista je treba izločiti vsa osebna razračunavanja. Ta list ne more biti dosedanji list »Reč istine«, ki se je s prvo številko diskvalificiral. Izdatelj list »Reč istine«, ki so dovedli do škodljive javne polemike med člani akcijskega odbora, ne morejo biti člani preurejenega akcijskega odbora. Samo pod temi pogoji bi profesorsko društvo sodelovalo v nadaljnji skupni akciji, v nasprotnem primeru pa bi samo ali skupno z organizacijami, ki bi si osvojile navedene predloge, nadaljevalo delo v dosedanjem pravcu. Predsednik akcijskega odbora je po prejemu tega pisma povabil podpredsednika akcijskega odbora g. Mihajla Grbića, predsednika združenja uradnikov PTT stroke, najmarkantnejšega predstavnika druge skupine v akcijskem odboru, na razgovor. Podpredsednik akcijskega odbora pa je ta razgovor odklonil. Zaradi tega je obvestil tov. Todor Dimitrijević o stališču profesorskega društva izvršni odbor JUU, katero organizacijo je predstavljal v akcijskem odboru. Da bi se preprečil ponovno grozeči razkol, je smatral izvršni odbor JUU, kot predstavnik organizacije, iz katere je izšla prva pobuda za skupno akcijo, za svojo dolžnost povabiti zastopnike vseh sodelujočih centralnih organizacij na razgovor. Na ta razgovor naj bi v skladu s predlogom profesorskega dru-

Glavna skupščina JUU je odgodena

Izvršni odbor JUU je na svoji seji 13. junija razpravljajal o situaciji v združenju v zvezi s sekcijskimi skupščinami, ki se ponekod niso mogle vršiti. Da bi glede glavne skupščine postopal v smislu sklepa glavnega odbora, je bil sprejet sledeči sklep:

Na osnovi sklepa glavnega odbora JUU bo izvršni odbor čakal, da se najprej vršijo vse sekcijske skupščine, nato pa bo šele določil čas in kraj dvajsete glavne skupščine JUU.

Štva na osnovi povabila JUU številka 919 z dne 22. junija 1940. poslala vsaka organizacija samo po enega pismeno pooblaščenega zastopnika. Razgovor se je vršil 27. junija v prostorih JUU. Vodil ga je predstavnik Združenja sodnikov g. Dragiša Vesić. Kljub temu, da so bile organizacije obveščene, naj pošlje vsaka samo po enega pooblaščenega zastopnika, so nekatere organizacije poslale po dva, poedine organizacije pa so prišle zastopat osebe brez vsakega pooblastila. Ker so ti zastopniki vsi vztrajali, da ostanejo na seji in niso upoštevali pogojev vabila in pravega namena sestanka ter opozoril predsedujočega zastopnika Združenja sodnikov, vobče ni prišlo do razgovora. Način, zastopstva poedinih organizacij na tem sestanku je pokazal, da se posamezni udeleženci ne zavedajo odgovornosti in da hočejo ostati pri stari praksi. Zato je zaključil predsednik sešatek. Še istega dne so izstopile iz dotodanjega akcijskega odbora številne organizacije, ki so osnovale za delo na zvišanju prejemkov svoj poseben odbor. Da bi v tem odboru ne nastale razmere, ki so povzročile razkol centralnega akcijskega odbora, je bil istočasno sprejet pravilnik, vsebujoč potrebne določbe, ki tvorijo formalno pravno osnovo za izvajanje vzajemnega dela. V razliko z dosedanjim akcijskim odborom so nazvale svoj odbor »Centralni odbor organizacij državnih uslužbencev«. Te organizacije so objavile poseben proglas, v katerem utemeljujejo svojo odcepitev od centralnega akcijskega odbora, seznanjajo javnost s pravili, ki urejajo njihovo delo in vabijo nameščenice organizacije, ki na ta pravila pristajajo, da prijavijo svoje sodelovanje v Centralnem odboru. Proglas so podpisali predstavniki Profesorskega društva, Združenja sodnikov, JUU, Združenja nastavnikov meščanskih šol, Združenja nacionalnih železničarjev in brodarjev, Združenja šol za defektne otroke, Združenje jugoslovanskih agronomov, Združenje kmetijskih strokovnjakov in Jugoslovanske ženske zveze. Začasne posle Centralnega odbora je vodil sprva tričlanski ožji odbor.

Poleg naštetih organizacij sodelujejo danes v centralnem akcijskem odboru še: nadzorniška organizacija, Združenje uradnikov finančne kontrole, Združenje zvančnikov finančne kontrole, Združenje veterinarjev, Združenje carinskih nameščenicev, Združenje gledaliških igralcev, Združenje desinfektorjev, Združenje služiteljev, na seji 9. julija t. l. pa je sodelovalo tudi Združenje univerzitetnih profesorjev. Tako je danes združenih v Centralnem odboru 17 organizacij. Največje med njimi je Združenje narodnih železničarjev in brodarjev s 36.000 člani.

Dne 9. julija 1940. se je vršila plenarna seja teh organizacij, ki je uredila tudi vprašanje predsedništva in ožjega akcijskega odbora. Za predsednika je bil soglasno izvoljen tov. Todor Dimitrijević, podpredsednik JUU, za I. podpredsednika g. Dragiša Vesić, zastopnik Združenja sodnikov, za II. podpredsednika g. Milivoj Prica, tajnik Združenja narodnih železničarjev in brodarjev, za blagajnika g. Todor Stoilković, zastopnik Združenja uradnikov finančne kontrole.

Iz gornjega je razvideti obstoječi položaj, nastal po razkolu v Centralnem akcijskem odboru. Ne da bi se spuščali v oceno vzrokov, se čutimo dolžne ugotoviti, da je razkol sam žalosten pojav. Dokazuje nam, da je potreba v nameščenice vrstah še mnogo dela, da bodo zrele za složno skupno delo. Kljub obstoječemu stanju, v katerem so izgledi za poravnane diferenc in vpostavitve nove enotnosti jako majhni, pa smatramo, da smo vsi, tako pristaši prve kakor druge skupine, dolžni stremeti za tem, da se razcepljene sile zopet povežejo.

Učitelj in kultura

Glede na znane pavšalne napade na učiteljski stan, ki so prav v sedanjí dobi gotovo zelo »umestni«, ko se v celini krčih poraja nova Evropa ne samo na geografski karti, marveč Evropa s prerojeno politično, socialno in ne nazadnje kulturno miselnostjo, bi bilo nujno potrebno s te perspektive posijati na naše značilne miselne provincijske razmere, ko nekateri poklicani in nepoklicani s tako občudovanja vredno vehementnostjo in neizrečeno hrabrostjo sipajo ogenj in kamen na tiste, ki se braniti ne morejo, in se s svojimi vodenimi možgani oklicujejo za nekatere prokuratorje učiteljstva. Vsekakor bo to žalostno poglavje v naši kulturni zgodovini, toda »Mi gremo naprej, mi streli...!«

Kritika se razlikuje od kritike ko noč in dan. Z dosledno in poleg tega še s prozorno tendenčno kritiko nasprotnik ne bo dosegel zaželenega efekta, prav nasprotno, prepad bo še večji, duhovna ločitev še hušja. Ali je to v prid našemu narodu v teh težkih časih? Če se drugi tega ne zavedajo, se zavedamo velikanske odgovornosti do naroda in pred zgodovino mi. Sicer pa ni važno, kaj in kako se kritizira, marveč kdo daje sodbo. O vrednosti

kritike pa odloča kritikova osebna kvaliteta. Teh par besed je bilo potrebno za boljše umevanje o eni in drugi plati sodbe, ki jo nekateri tako radi izrekajo o učiteljstvu.

Za razliko bi rad povedal, kako je naš pesnik Oton Župančič pred kratkim izjavil dopisniku beograjske »Politike« svoje mnenje o odnosu učiteljstva in sploh srednjega stanu do kulture.

Po uvodnih besedah o razmerah v našem kulturnem odnosno literarnem življenju, je dopisnik vprašal pesnika med drugim, kdo je čitalna publika domačih piscev.

Pesnik je odgovoril doslovno: »Srednji stan, mali uradnik, učitelj... Tisti, ki imajo najmanj denarja za to, in obče tisti, ki so najslabše plačani...«

Iz ust velikana naše kulture je to pač najlepše priznanje in poklon učiteljstvu in vsem, ki kljub obupnim materialnim razmeram plačujejo najvišji kulturni davek.

Iz vsakoletnih statistik pa je tudi razvidno, kdo največ kupuje knjige naših založb in kdo daje največ naročnikov našim literarnim in znanstvenim revijam. Odgovor bi bil isti, kot ga je dal pesnik Župančič.